

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

"הוא היה גיבור הוא קרא לדרור..."

גבורה מהי?

סדנא למורים

הרציונאל

גבורה - מושג שגור על לשוננו. לכל אחד מאיתנו ברור לכאורה מהו גיבור. האם בררנו לעומק מהי משמעות הגבורה? האם גבורה היא מושג ששייך רק לעולם הצבא? מהי גבורה בחיי היום יום שלנו המורים? סדנא זו באה לברר וללמוד אודות הגבורה.

מדוע הגבורה היא אבן היסוד עליה נשען כל הבניין הרוחני של האדם?

ביחידה זו נעלה ונתמודד עם שאלות רבות. מקומכם כמנחי השיעור הוא בפתיחת הנושאים לדיון ובמתן אפשרות להתדיינות בתוך הצוות. בחלקים הראשונים של הסדנא – אין תשובות חד משמעיות, בראש מעיינינו עומדים הדיון וסיעור המוחות.

יחידה זו באה ללמד כי גבורה היא כל "ניצחון" של האדם בתוך תוכו במלחמה פנימית ונסתרת בין הכוחות הישירים והטובים שבקרבו לבין הכוחות החלשים והנמוכים שבנפש (ראו את דברי הרב קוק בנספח 2 מקור ב').

יש באדם כוחות נעלים כמו עזרה לזולת, אהבה ונאמנות וישנם כוחות שפלים כגון גאווה, תאוה ורדיפת ממון וכבוד. כל ניצחון פנימי של הכוחות המרוממים שבאדם הוא גבורה.

הגבורה היא מידה מרכזית ראשונה במעלה בחייו הרוחניים והאידיאליסטים של האדם. ללא גבורה ערכינו לא יבואו לידי מימוש.

בפתיחת היחידה נציג מקרים שונים ונשאל: האם מתבטאת בהם גבורה? בחלק הראשון נצפה בסרטון שערך דובר צה"ל בו לוחמים ממלחמת לבנון השנייה מסבירים את מושג הגבורה ונלמד מהמשנה במסכת אבות "איזהו גיבור?" בהמשך נלמד בצוותא מתוך דף מקורות על מושג הגבורה ומשם נפנה ללימוד מקומה של הגבורה כיסוד לכל חייו הרוחניים של האדם הערכי. נחתום את השיעור בהעלאת עצות מעשיות לפיתוח הגבורה בקרבנו ובקרב תלמידינו.

המטרות:

- המשתתפים יגדירו מהי גבורה.
- המשתתפים ילמדו על מרכזיותה והכרחיותה של הגבורה בחייו הרוחניים של האדם.

מבנה הסדנא:

- פתיחה: מהי גבורה? (זוגות)
- שלב א': לימוד משותף (מליאה)
- שלב ב': גבורה כמידה בסיסית באדם (מליאה וקבוצות)
- סיכום (מליאה)

ההכנות הנדרשות:

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- יש להכין אמצעים להקרנת הסרטון "מהי גבורה".
- יש לצלם את כרטיסי העבודה (נספח 1) כך שלכל שני משתתפים יהיה עותק אחד.
- יש לצלם את המקורות ללימוד (נספח 2) כמספר המשתתפים.
- יש לצלם את אוסף התכונות (נספח 3) פעם אחת ולגזור על-פי הסימון.

מהלך השיעור

פתיחה: מהי גבורה? (זוגות)

- נתחלק לזוגות.
- נחלק לכל זוג כרטיס ועליו שתי משימות (נספח 1) ונבקש למלא אחר ההוראות.
- נבקש מהמשתתפים להקריא את הגדרותיהם למושג "גבורה" וננסה להגיע להגדרה המקובלת על המליאה כולה. נרשום את ההגדרה על הלוח.
- נשאל: מהו ההבדל בין מעשיהם של דוד ושל יוסי? (המעשה דומה אך המניע שונה לחלוטין)
- נערוך דיון: האם יש גבורה גם אצל מחבל מתאבד? האם גבורה היא מושג יחסי לתרבות ממנה היא צומחת? (גבורה שמטרתה לפגוע ולרצוח היא התגברות על הטוב שבאדם וניצחון של הבהמי שבו. גבורה קשורה בקשר אמיץ לנעלה ולאצילי באדם, ובתרבות שמקדשת את האלימות הגיבור הוא למעשה אדם אכזר!).
- נחשוב: האם יש קשר בין קימה בבוקר לגבורה? (נרחיב בהמשך)
- נרשום על הלוח: חזק -
אמיץ -
גיבור -
- נבקש מהמשתתפים להשלים מהו היפוכה של כל תכונה (היפוכו של החזק - חלש, היפוכו של האמיץ - פחדן. מהו הפך הגיבור? פחדן? אנוכי? עצלן?)
- (בשלב זה אין צורך להגיע לתשובות חותכות, אנו בפתיחת הסדנא ובשלב זה אנו רק מעוניינים לפתוח את הנושא. מטרתנו היא שיתפתחו דיונים ויוצגו דעות שונות, בהמשך הסדנא יינתנו לנו כלים לברר מהי בדיוק גבורה)
- נקרין את הסרטון "מהי גבורה?" מתוך האתר: <http://dover.idf.il/IDF/beuz/articles/video/video1.htm>
- נשאל: האם התחדשה / השתנתה לנו ההגדרה מהי גבורה? נרשום על הלוח הגדרה משותפת מחודשת, אם ישנה.

שלב א': גבורה מהי? (מליאה)

¹ כאשר הרחמנות, החסד והיושר מובילים את האדם הוא גיבור. מכאן ברור שמחבל שעיקר ענינו הוא לרצוח כמה שיותר אנשים חפים מפשע איננו גיבור אלא אכזר. מאחת ממחברותינו כותב רועי קליין הי"ד "גבורת המלחמה זו גמילות חסד, שכל החסדים מתאדים לידה". מאחורי הקלעים של הגבורה הפיזית הנתבעת בשדה הקרב, עומדת ישרות גדולה ושאיפת חסד עצומה המתגלמת בכניסה למצב של סכנה כדי להגן על האומה.

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- נחלק לכל משתתף מקורות ללימוד (נספח 2).
- נקרא את מקור א' ונבאר את הכתוב שם :
תשובה ראשונה להבנת המושג גבורה ניתנת לנו במשנה במסכת אבות פרק ד' משנה א' :
"בן זקמא אומר : ...איזהו גבור? הכובש את יצרו."
- נבקש מאחד המשתתפים להקריא בקול ולבאר את מקור ב' (אוזר ישראל בגבורה).
- נרחיב : התורה נותנת לנו נקודת מבט רחבה על מושג הגבורה - כל מי שמצליח לשלוט ביצרו הוא גיבור.
- נבקש מהמשתתפים להעלות דוגמאות יומיומיות מחייהם למעשי גבורה.
(אדם שמצליח לצאת מהמיטה ולהתגבר על העצלנות של הבוקר, אדם שמתגבר על פחד המוות ומתפקד, אדם שלא נותן לכעס לשלוט בו ולא נותן לו להתפרץ, אדם שמתאפק ושולט בהתנהגותו, כל מי שמתגבר על יצרו האפלים נקרא גיבור).
- מקור הגבורה בשדה הקרב נעוץ בחינוך ובאישיות שנבנתה לאורך שנים. אדם גיבור פיתח את גבורתו כבר בהתמודדויות הפשוטות שהחיים מזמנים ; הוא קם בשעה שתכנן, מתגבר על תאוות האכילה כשהיא אינה במקומה ועוד. גבורה היא ביטוי למשהו פנימי המוטמע באישיות בגיל צעיר.
- נשאל : מהו "גיבור" בעינינו? אלו דמויות של גיבורים עומדות לנגדנו?
- נדון : האם הגיבור במובנו היהודי הוא אדם חזק במובן הרוחני והפיזי או רק במובן הרוחני?
- ננחה : קראו את מקור ה' בנספח 2 ודונו על היחסים שבין גבורה רוחנית לפיזית.
- נדון : באלו מצבים נדרשת גבורה ממורה? (למשל : להתגבר על הכעס ולא להרים את הקול על תלמידים, להתגבר על העייפות ולהכין שיעור, להתגבר על דעות קדומות ועוד).
- אפשר להעלות גם דוגמאות מחיי התלמידים (תלמיד למד למבחן וכשהוא יושב והשאלון לפניו הוא שוכח כמה תשובות, האם הוא פוזל לשכן ו"משלים מידע" או שהוא מתגבר ומרומם את ערך האמת על פני הרצון לקבל ציון גבוה? ילדה אכלה ארוחה בשרית ואחר-כך הלכה לחברה, החברה מכבדת אותה בשוקולד חלב. האם היא תתגבר ותנצח את החשק לשוקולד ותשליט עליו את ערכי שמירת הכשרות?)
- נחזור ונשאל : מהו הפך הגבורה? כותב הרמב"ם ב"שמונה פרקים לרמב"ם" (הקדמה לאבות פרק ד') : "הגבורה ממוצעת בין המסירה לסכנות ורוך הלבב".
- נבקש מאחד המשתתפים להקריא את מקור ג' ולבארו.

חלק ב' : גבורה כמידה בסיסית באדם (מליאה ובקבוצות)

- נניח על רצפת הכיתה אוסף תכונות (נספח 3).
- נבקש מכל משתתף לבחור תכונה אחת שלדעתו עומדת ביסוד החיים הערכיים האידיאליסטיים של האדם (כמה משתתפים יכולים לבחור את אותה התכונה).
- נבקש מהמשתתפים להסביר מה מקומה של הגבורה בניהול חיים רוחניים, ערכיים ואידיאליסטים.

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- נרחיב: רבי יוסף קארו זצ"ל פותח את השולחן הערוך במילים "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו..." ההלכה הראשונה בשולחן הערוך נפתחת בחובה להתגבר כארי. מדוע הגבורה היא היסוד לכל חייו הרוחניים של האדם?
(נרחיב את הדיון בשאלה זו ונבהיר שרק אדם שמסוגל להנהיג את הערכים והשכל על כוחותיו הנמוכים, רק אדם כזה יוכל לחיות חיי רוח ותורה. גם אם ניצוק לתודעתו של האדם ערכים מרוממים לבלי די והוא יחסר את הגבורה - כל הערכים, התובנות והאמיתות יושלכו לקרן זוית).
- נבקש מכל ארבעה משתתפים לכתוב דרכים מעשיות (אופרטיביות) לעידוד עצמנו ובהמשך לעידוד התלמידים לפיתוח מידת הגבורה.
למשל: לציין בפני כל הכיתה ילד שנמנע מלהרביץ כגיבור, לקרוא למבחן בו המורה יוצא מן הכיתה "מבחן גבורה", להשתמש בכיתה במושג "גיבור" וגבורה" בהקשרים הנכונים שלהם ועוד.

סיכום: קישור לחנוכה (מליאה)

ימי החנוכה הם ימים שאנו חוגגים בהם את גבורתם של המכבים, את גבורתו של עמנו. החג איננו רק זיכרון היסטורי למאורעות שאירעו אי אז לפני אלפיים שנה ויותר. כשמדליקים את הנרות מברכים "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה". הזמן הזה הוא זמן שטמון בתוכו פוטנציאל של גבורה, שמונת הימים הללו הם זמן טוב להתגבר ולגלות גבורה. מאחלים לכם הרבה גבורה ואור חג חנוכה שמח!!!

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

נספחים:

נספח 1: כרטיסי עבודה

אפשיקה: אצט כאל עט אצת

1. מהי גבורה? כתבו הגדרה והוסיפו דוגמאות לשני אנשים הנחשבים בעיניכם גיבורים.
2. לפניכם רשימת אירועים. רשמו: האם מתואר כאן מעשה גבורה? נמקו.
 - יוסי רץ אל תוך ביתו הבווער ונאבק בלהבות. הוא נכווה ברגליו אך המשיך ונכנס אל תוך הבית והצליח להוציא מביתו את הכספת _____
 - דוד דלרוזה נסע באוטובוס בזמן שהושלך לעבר הנוסעים בקבוק תבערה. אם ושלוש ילדיה נשאר ברכב הבווער. דוד נכנס שוב ושוב בניסיונות לחלצם. דוד לא הצליח להוציא את המשפחה מהאוטובוס. דוד נכווה קשות ולימים נפטר משאיפת עשן. איבריו הפנימיים נשרפו כתוצאה מניסיונות החילוץ _____
 - מוחמד אבו חסן עלה על האוטובוס כשעל גופו חגורת נפץ. הוא התיישב במרכז האוטובוס וניסה לשמור על קור רוח. כשהאוטובוס הגיע לשוק והתמלא בנוסעים פיצץ מוחמד את חגורת הנפץ שעל גופו והביא למותם של שמונה אנשים ולפציעתם של עשרות נוספים _____
 - השעון המעורר צלצל. חמש וחצי בבוקר. יעל התעוררה וזכרה בתוכניות הגדולות שלה לאותו היום. קשה היה לצאת מן המיטה. יעל הצליחה להתגבר על העייפות ועל חום השמיכה, קמה מן המיטה, התארגנה ויצאה ללימודים _____

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

נספח 2: מקורות ללימוד בצוותא

אפריקה: אצטב כצא עבא

- א. "בן זומא אומר: ...איזהו גבור? הכובש את יצרו".
ב. "ברוך אתה ה'... אוזר ישׂראל בגבורה" (ברכות השחר)
"גבורה מיוחדת היא גבורתם של ישראל, גבורה המצטיינת לא בכיבושים שמכבשים את אחרים, מכניעים אותם או מאבדים אותם, אלא גבורה שבעיקרה היא קשורה בכיבוש שהאדם כובש את עצמו, גבורת הנשמה האלוהית, הרוח האצילית של האדם, שמכבשת את הגוף הבהמי ואת תאוותיו הגסות והסוערות. גבורת "טוב ארך אפים מגבור, ומשׂל פרוחו מלכד עיר" (משלי ט"ז, ל"ב)" (עולת ראי"ה חלק א' עמוד ע"ה).
ג. "העין היפה ממוצעת בין הקמצנות והבזבז, והגבורה ממוצעת בין המסירה לסכנות ורוך הלבב, והבדיחות ממוצעת בין הוללות וכחות..." ("שמונה פרקים לרמב"ם", פרק רביעי).
ד. "טוב ארך אפים מגבור, ומשׂל פרוחו מלכד עיר" (משלי ט"ז, ל"ב)"
רלב"ג: "הנה מי שימשול בכעסו שיוכל להאריך אפו הוא טוב יותר מגיבור המנצח זולתו במלחמה. ומי שימשול ברצונו להניעו אל אשר יחפוץ הוא יותר משובח ממי שלכד עיר. כי איך ימשול בזולתו מי שלא יוכל למשול ברצונו?"
מה מקומה של הגבורה הפיזית? האם היא חיובית?
מהי מערכת היחסים שבין הגבורה הפיזית לגבורה הרוחנית?
ה. "הגבורה כשהיא לעצמה היא תכשיט. עוז החיים בכל אופן הוא טוב ונאה; גבורת הגוף - בטבעה מחוברת עם גבורת הנפש, שהיא באה דווקא עם טהרתה ויושרה. על כן הסימנים החיצוניים המראים על גבורה, הנם גם כן תכשיטים" (הראי"ה, עין אי"ה סימן מ"ב)

לסיכום:

הגבורה הגדולה היא גבורה יומיומית. גבורה היא היכולת לנהל את חיינו כך שמה שמוביל אותם ומנהל אותם הוא הטוב, המוסרי, הישר והאצילי שבקרבתנו. גיבור הוא אדם שלאחר שהוא מזהה בעצמו מהם הכוחות שמושכים אותו למעלה (אמת, עזרה, צדק, יושר) ומהם הכוחות הנמוכים שמושכים אותו למטה (עצלנות, תאוה, קנאה כבוד) - יודע לנצח את הכוחות הנמוכים שבקרבו ולהמליך את אלו שמרוממים אותו.

בע"ה
גבורה, מורים
סדנא למורים, הוא היה גיבור
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

נספח 3: (לארפיקה יש אסאן קווקווים סביב כל מילה אם אפשר
להתאים את הפונק לתוכן המילה)

ישרות

גבורה

פחדנות

סקרנות

רגשנות

תמימות

רחמנות

חכמה

ביישנות

